

Arkeol. es. 355/23.10.1992

TURKU, RÄNTÄMÄKI, RIIHIVAINIO

Kaapelityömaan valvonta 8.9. ja 23-24.9.1992

Turun maakuntamuseo
Henrik Asplund

TURKU, RÄNTÄMÄKI, RIIHIVAINIO

Kaapelityömaan valvonta 8.9. ja 23-24.9.1992

Johdanto

Turun kaupungin katurakennusosaston otettua yhteyttä Turun maakuntamuseoon Niuskalankadun varteen kaivettavasta sähkökaapelista kävi allekirjoittanut 31.8. paikalla toteamassa, että kaivuutyöt tulisivat koskemaan Röntämäen Riihivainion varhaismetallikautista muinaisjäännösaluetta. Oppaana oli Urpo Rindell Turun energialaitokselta. Käytettävissä oli kaapelin asentamisesta laadittu Turun energialaitoksen suunnitelma (KA-1992-8, 04/02/92). Ilmeni että kaapelikaivanto tulisi sivuamaan Riihivainion muinaisjäännösaluetta sm-merkillä varustettujen tonttien 69/1,2,3 kohdilta Niuskalankadun varrella, sekä SM-merkillä varattua muinaisjäännösaluetta Rikattulankujan varrella (liite 1).

Museoviraston kantaa muinaisjäännösalueen huomioimiseen kaapelin kaivamisen yhteydessä pyydettiin allekirjoittaneen 1.9. päivätyssä kirjeessä. Turun energialaitokselle osoitetussa lausunnossa museovirasto totesi, että Niuskalankadun kohdalla ei sähkökaapelin kaivamiselle ole muinaismuistolain asettamaa estettä. Sen sijaan lausunnossa pyydettiin sopimaan Turun maakuntamuseon kanssa Rikattulankujan kaivuutöiden valvonnasta. Allekirjoittanut valvoi museoviraston esityksen mukaisesti kaivuutöitä Rikattulankujan alueella, ja energialaitoksen suostumuksella myös Niuskalankadun kohdalla. Talteen otetut löydöt on luetteloitu Suomen kansallismuseon kokoelmiin numeroilla KM 27244:1-9.

Aikaisemmat tutkimukset

Vuonna 1989 suoritettiin koetutkimuksia Riihivainion muinaisjäännösalueen laajuuden selvittämiseksi. Tutkimusten tulosten perusteella alue ulottuisi Rikattulankujaan saakka ja jopa sen länsipuolelle. Etelässä muinaisjäännösalue ulottuisi tontin 69/1 pohjoisosaan (liite 1).

Vuonna 1990 kaivettiin tielinjauksen tuntumassa tontilla 69/1 pieni koekaivausalue sähköpylvään pystyttämisen yhteydessä. Kyntökerroksen vahvuus oli n. 30 cm, jonka alla oli 5-15 cm:n koskematon kulttuurikerros. Myöhäiskivikautisia ja varhaisrautakautisia asuinpaikkalöytöjä todettiin sekä kyntökerroksessa että koskemattomassa kulttuurikerroksessa.

Vuonna 1991 museovirasto suoritti Turun kaupungin rahoittaman kaivauksen Niuskalankadun vapauttamiseksi rakennuskiellosta. Tutkimusraporttia ei vuoden 1992 seurannan yhteydessä ollut käytettävissä, Turun maakuntamuseoon toimitettua yleiskarttaa lukuun ottamatta.

Havainnot Niuskalankadun alueella

Siitä huolimatta, että Niuskalankadun alue oli museoviraston lausunnossa todettu tutkituksi, päätettiin kaivuutöitä valvoa myös tällä alueella. Havainnot myöhäisneoliittisestä tai varhaismetallikautisesta asuinpaikasta saatiin vuoden 1991 kaivausalueen tuntumassa, kohdissa joissa kaapelikaivanto ulottui kaivausalueen ulkopuolelle. Pitkä kaivanto vuoden 1991 alueen eteläpuolella oli kuitenkin löydötön. Ainoa havainto tässä kaivannossa liittyi kivikkoon kadun itäpuolella n. 35 m Niuskalankadun mutkasta eteläkaakkoon. Kivikko näytti peltorauniolta, mutta sisälsi kaivannon kohdalla tiilenpalasia ja nokimaata. Mahdollisesti paikalla on sijainnut rakennus.

Vuoden 1991 kaivausalueen eteläpäässä kaapelikaivantoon tuli metrin levyinen liittymä kaivausalueen länsipuolen tonteille sekä sähkökaappi kaivausalueen itäpuolelle Niuskalankadun reunaan (liite 2). Näissä kaivannoissa havaittiin jälkiä kulttuurikerroksesta kyntökerroksen alla n. 40 cm:n syvyydellä maanpinnasta. Näkyvä kulttuurikerros oli noen värjäämä, mutta hyvin ohut. Kaivausalueen länsipuolelta kaivetusta maasta (löytöpaikka 2) löytyi porfyyrinen iskentäydin (KM 27244:3) ja itäpuolelta, sähkökaapin kohdalta kaivetusta maasta (löytöpaikka 1) hiekkakiven pala, jossa on hiottu pinta (KM 27244:1), sekä pieni saviastian pala (KM 27244:2).

Niuskalankadun mutkan pohjoispuolelle kaivettiin vuoden 1991 kaivausalueen ulkopuolelle ulottuva liittymä tontille 2. Noin metrin pituisessa kaivannossa tuli esiin edellisiä kohtia selkeämpi värjäytynyt kerrostuma. Tasossa n. 40 cm maanpinnasta maassa näkyi tummia värjäytymiä, joista osa osoittautui n. 10 cm syviksi.

Värjäytymien joissakin osissa tumma väri tuli selkeämmäksi syvemmälle kaivettaessa. Jäljet vaikuttivat muodostavan linjoja, eli niillä näytti olevan jokin suunta (liite 3). Jälkien pitkittäisprofiili osoitti, että niiden pohja ei ollut tasainen, vaan kuoppainen tai mutkitteleva. Kaivannosta kaivetusta maasta löytyi kvartsi-iskos (KM 27244:4) sekä retusoitu kvartsiesine, mahdollisesti kaavin (KM 27244:5).

Havainnot Rikattulankujan alueella

Kaapelikaivanto tehtiin Rikattulankujan itäosaan. Kaivannon itäreuna rikkoi aikaisemmin koskematonta maata ja muodosti leikkauksen, josta voitiin tehdä havainnoita alueen kulttuurikerroksista. Liitteessä 4 on esitetty kaapeliojan kulku katkoviivalla ja kulttuurikerrokset vinoviivoituksin. Suunnittelukartalla (liite 1) esitetty sähköpylvään sijainti ja kaapelin kulku eivät siis vastanneet todellista tilannetta. Kaapelikaivanto kaivettiin noin metrin levyiseksi suurin piirtein numerolla 5 merkittyyn kohtaan saakka (liite 4), jonka jälkeen kaivurissa käytettiin n. 40 cm leveää kauhaa.

Edettäessä Niuskalankadulta Rikattulankujaa ylöspäin oli maaperä erittäin hienoa hiekkaa. Varsin pian alkoi kaivannon itäreunassa näkyä hiekassa jälkiä kulttuurikerroksesta (liite 4). Kohdissa missä tumma kulttuurikerros oli selvimmillään näytti siltä, että tumman kerrostuman päällä oli ohut kerros vaaleata hiekkaa. Tämä näkyy esimerkkiirroksesta kohdasta 4 (liite 5). Kerrostumassa ei havaittu löytöjä. Artefaktien löytyminen oli myös epätodennäköistä, koska kaivettu maa nostettiin suoraan kuorma-auton lavalle. Kulttuurikerroshavainnoista huolimatta allekirjoittanut katsoi parhaaksi että kaapeliojan kaivamista jatkettaisiin.

Kulttuurikerroshavainnot lopuivat maaperän muuttuessa saviemmaksi. Noin 55 m Niuskalankadulta pohjoiseen alkoi taas esiintyä hiekkaa, mutta karkeampana ja kivensekaisena. Hiekkamaan kohdalla havaittiin muutaman metrin matkalla kulttuurimaata. Kulttuurikerros ei tällä alueella erottunut yhtä selvänä kuin etelämpänä, mutta kohdassa 5 (liite 4) oli selvä kulttuurimaakuopanne (liite 5). Myös kaivannon tämä osa oli löydötön, lukuunottamatta muutamia rautakuonan paloja, joita löytyi harmaasta maasta selvän kulttuurikerroksen yläpuolelta. Kuonasta otettiin talteen kaksi esimerkkipalaa (KM 27244:6).

Noin 85 m Niuskalankadulta pohjoiseen kaapelikaivanto kääntyi täysin koskemattomalle maalle (liite 4). Maaperä oli yhä hiekkainen, mutta myös varsin kivinen. Liitteeseen 4 numerolla 6 merkityssä kohdassa kaivanto leikkasi läpi ohuen kulttuurikerroksen, joka havaittiin vasta kaivannon reunoja lastalla puhdistettaessa. Kerrostuma oli varsin selvä kaivannon itäreunassa (liite 6), mutta heikko länsireunassa. Kun kaivurin kaivamaa maata käytiin läpi lastalla löytyi pari mahdollisesti palanutta sirpalekiveä (KM 27244:7), yksi porfyryri-iskos (KM 27244:8) sekä muutamia saviastianpaloja (KM 27244:9).

Yhteenveto

Niuskalankadun tuntumassa todetut kulttuurikerrokset esiintyvät alueella, jonne Riihivainion kivi- ja varhaismetallikautisen asuinpaikan jo aikaisemmin tiedettiin ulottuvan. Havainnot korostavat edelleen tutkimustarvetta Niuskalankadun tuntumassa mikäli paikalle kaavoitetut tontit tullaan ottamaan käyttöön.

Niuskalankadun mutkan pohjoispuolella esiintyneet tummat raidat kulttuurikerroksen pohjatasossa toivat ensimmäisenä mieleen kyntöjäljet, mahdollisesti jäljet ns. muinaispellosta. Toisaalta jälkien pohjan epätasaisuus ei ehkä sovi tällaiseen tulkintaan. Jälkiä on todennäköisesti ollut esillä laajemmin vuoden 1991 kaivausalueella.

Rikattulankujan kohdalla havaitut kulttuurikerrokset eivät vastanneet aikaisempien koetutkimusten perusteella muodostunutta käsitystä asuinpaikka-alueen rajoista (liite 1). Nyt havaittiin kulttuurimaata pitkin tontin 69:3 länsireunaa lähes Niuskalankadulta saakka, eli etelämpänä kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Lisäksi voitiin paikallistaa kulttuurikerros myös aikaisempia havaintoja pohjoisempana kohdassa 6 (liite 4).

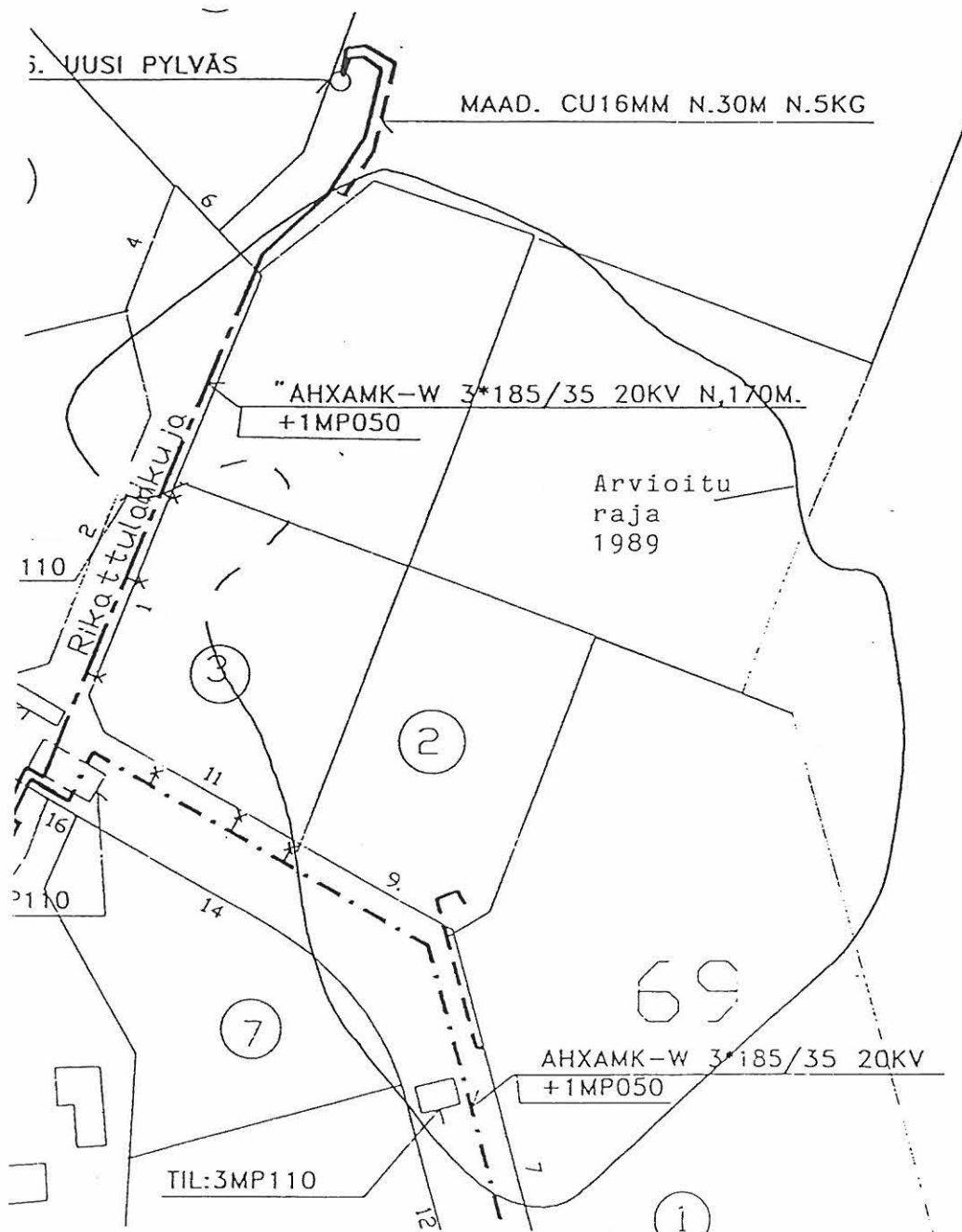
Kohdassa 4 todettu ohut vaalea hiekkakerros tumman kulttuurimaan päällä on toistaiseksi selittämättä. Vastaava havainto voitiin tehdä myös vuoden 1990 koekaivauksessa, joka suoritettiin alueen kaakkoisosassa, n. 80 m kauempana. Löytöjen puuttuessa on valitettavasti mahdotonta ottaa kantaa siihen, liittyykö myös ruskeanharmaa maakerros vaalean hiekan päällä asuinpaikkaan (vrt. liite 5). Jos näin on, saattaisi vaalea hiekkakerros olla avuksi asuinpaikan startifikaation selvittämisessä mahdollisissa tulevaisuudessa tutkimuksissa.

Ohut kulttuurikerros kohdassa 6 oli ainoa, josta saatiin talteen ajoittavia löytöjä. Paikalta löydetyt saviastianpalat edustavat naarmupintaista ns. epineoliittista keramiikkaa, ja kuulunevat pronssi- tai varhaisrautakauteen. Riihivainion asuinpaikalta on aikaisemmin löytynyt ns. Kiukaisten kulttuurin myöhäiskivikautista tai vanhemman pronssikauden keramiikkaa, sekä varhaisrautakautista ns. Morbyn keramiikkaa. Kohdasta 6 löytyneet palat ovat Morbyn keramiikan kaltaisia, mutta poikkeavat ohuehkon seinämän ja kivimurskasekoitteen tasarakeisuuden perusteella tyypillisestä Morbyn keramiikasta.

Turussa 30.9.1992

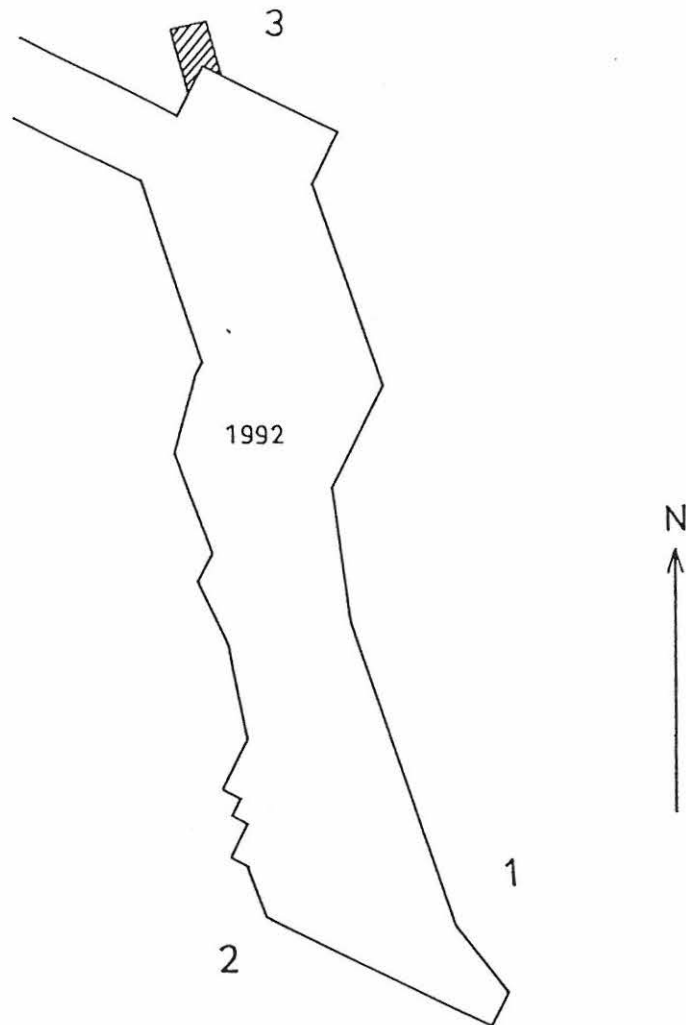
Henrik Asplund

Turku, Riihivainio

Asuinpaikan arvioitu raja 1989

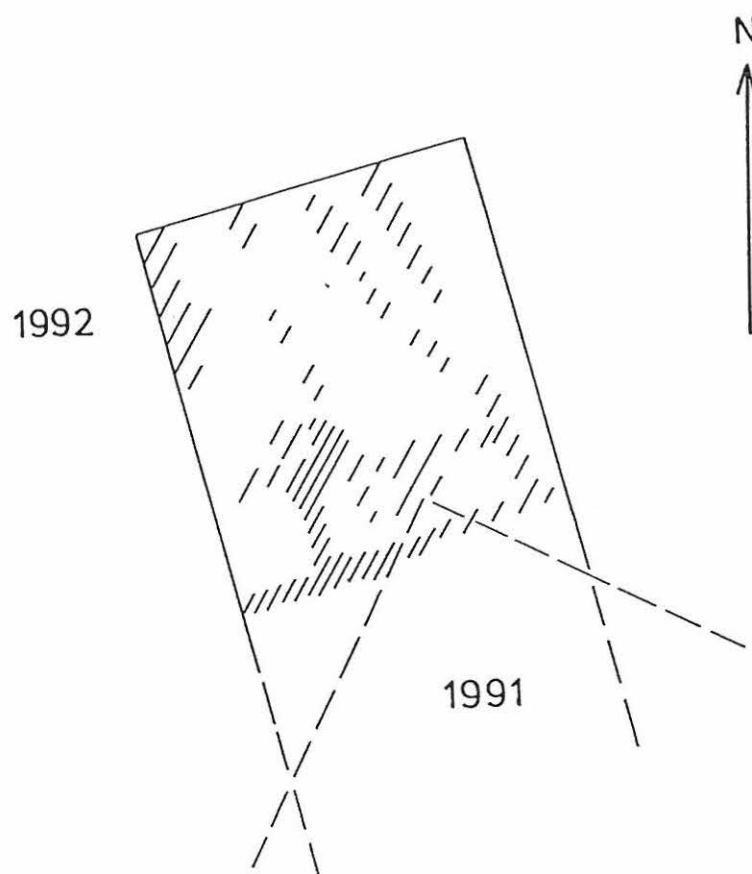
MK 1:1000

Turku, Riihivainio

Löytöpaikat 1-3 / 1992

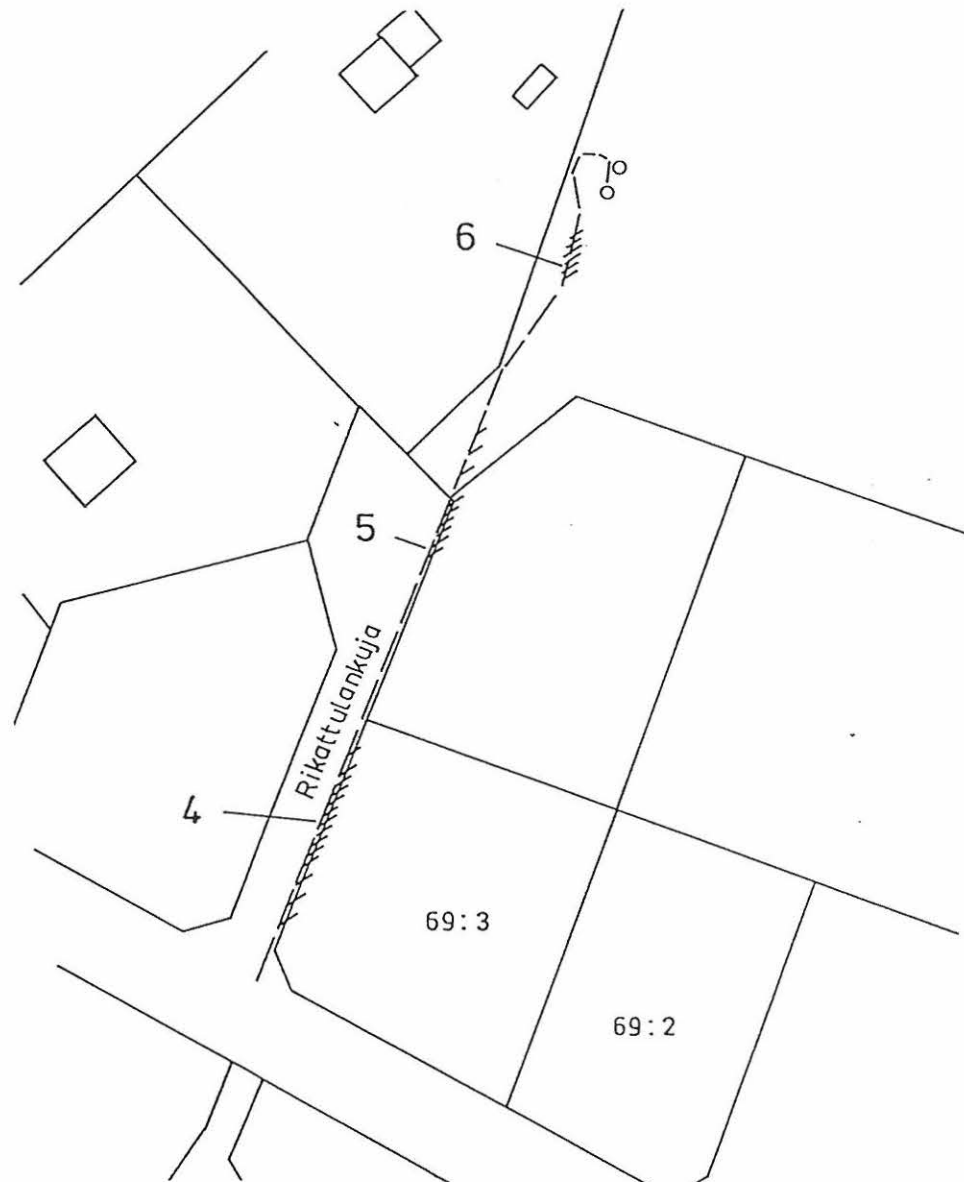
MK 1:200

Turku, Riihivainio

Löytöpaikka 3 / 1992 n. 40 cm maanpinnasta

MK 1:20

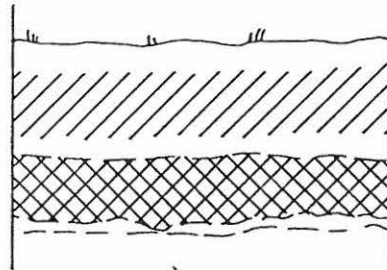

Turku, Riihivainio

Havaintokohdat 4-6 / 1992

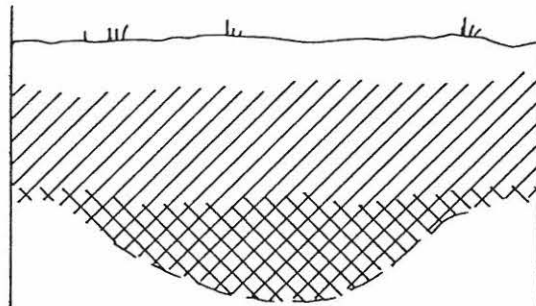
MK 1:1000

4.

pintaturve
ruskeanharmaa maa
vaalea hiekka
tumma kulttuurimaa
hiekka
savi

5.

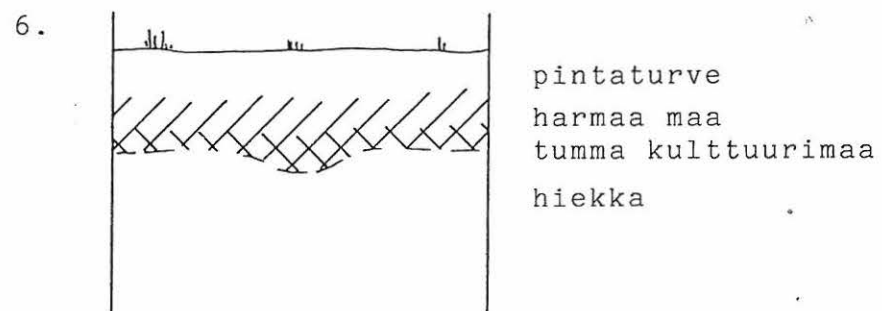

pintaturve
tummanharmaa maa
tumma kulttuurimaa
hiekka

Turku, Riihivainio

Kulttuurikerrokset kohdissa 4 ja 5 / 1992

MK 1:20

Turku, Riihivainio

Kulttuurikerros kohdassa 6 /1992

MK 1:20